

Történelmi kiegészítés Nagy Lajos királyról és leányáról, Hedvigről

Amíg I. István és I. László királyt a „Szent” jelzővel illetjük, csak egyetlen magyar király neve mellé tesszük oda a „Nagy” jelzőt: I. Lajos Anjou-házi királyunkat nevezzük így évszázadok óta (uralkodott 1342-1382). Nevéhez a diadalmas hadjáratok egész sora fűződik, ezekkel s az ország belső rendjének, jólétének, művelődésének fokozásával Magyarországot európai nagyhatalommá tette. Pécs város számára kiemelkedő cselekedete volt az első magyar egyetem megalapítása 1367-ben.

Kevésbé ismert Nagy Lajos király személyisége, hite. Atyja, Róbert Károly székesfehérvári temetése után 1342. július 21-én ugyanitt koronázták magyar királlyá. Az ünnepi szertartás után első útja Nagyváradra vezetett, hogy lerója kegyeletét Szent László király sírjánál. Az ő lovag szellemét tekintette eszményképének olyannyira, hogy az újonnan veretett pénzére elsőként tette Szent László király képét.

Nagy Lajos király lelkületét a középkor világában elsősorban a lovagiasság és a harciasság jellemezte. Följegyezték róla, hogy nagyon udvarias, jó modorú volt mindenkivel szemben. Méltósága megtartása mellett hallgatott a királyi tanácsra, bár országgyűlést sohasem hívott össze. Sohasem volt kegyetlen zsarnok, békekötésre törekedve megengedte magának a kompromisszumokat is.

Élete utolsó szakaszában két nagy keresztje volt: nem született fia, csak három leánya: a korán meghalt *Katalin*, a tragikus sorsú *Mária*, aki rövid ideig magyar királynő, majd Luxemburgi Zsigmond király feleségként királyné volt, aki egy magányos lovaglás során halálos balesetet szenvedett. És a harmadik: *Hedvig*, aki 1373. decembere és 1374. februárja közt született Budán, és lengyel-litván királynéként halt meg 26 éves korában. – A másik keresztje egy lepraszerű betegség, mely arra készítette, hogy feleségével és családtagjaival is megszakítsa a közelebbi kapcsolatot. Betegségét hallgatagon, keresztény türelemmel viselte.

A lovagias és mélyen hívő atya után méltó, hogy megismerjük a szent kiráyleányt, Hedviget. Meglepő, hogy már 11 éves korában a lengyelek megkoronázott királynője lett. Amikor *Jagelló Ulászló* megkérte kezét, azt ígérte, ha Hedvig az ő felesége lesz, megkeresztelkedik, és egész Litvániában biztosítja az evangélium hirdetését. Ez döntött Hedvig életében. *Habsburg Vilmos* iránti korábbi eljegyzéséről és szerelméről is lemondva, Litvánia megtéréseért Ulászlónak nyújtotta kezét.

Hedvig is részt vállalt az ország vezetésében. Mindent megtett annak nagysága és hatalma kiterjesztésének érdekében. Munkássága nem korlátozódott a szokásos királynői életvitelre. Egyszerű és tiszta élete, vele született műveltsége révén több emlékezetes dolgot tett rövid élete folyamán. *Országot formáló tevékenysége ötvöződött a keresztény életszentséggel.*

Az emberbaráti szeretetet a magyar királyné a lengyel Wawel fekete feszülete előtt tanulta meg, és ennek révén töltötte be a rábizott lengyel és litván nép szolgálatát. Arany jogarát fára cserélte, kórházakat létesített. *Szívén viselte a betegek, szegények, árvák, elesettek sorsát.* Rendszeresen látogatta kórházaikat, és maga ápolta a betegeket. Sokat tett a parasztság nyomorának enyhítéséért.

Iskolákat, kollégiumokat és Krakkóban egyetemet alapított, mert jól tudta, hogy az állam és egyház erejének forrása egyaránt a nemzet gondos oktatása. Az állam szuverenitáshoz, a jóléthez az út a működő egyetemen és iskolákon keresztül vezet.

Litvánia apostolaként gondoskodott tehetséges személyek kiműveléséről, akik értették a megkeresztelt nép nyelvét, lelkületét, jellemét. *Prágában 1397-ben kollégiumot létesített litván teológus-*

sok számára. Férjével együtt 1388-ban megalapította a vilnai litván püspökséget. Fáradozott az ortodoxiához pártolt Ruténia megtérítéséért. Felismerte, hogy a rutének ragaszkodnak keleti liturgikus nyelvükhöz. Úgy nyerte meg őket az Egyháznak, hogy meghagyta nyelvüket, gazdag szertartásaikat. Ezért fordult a szláv bencésekhez, s kérte, nyissanak noviciátust Krakkóban. Rómában pedig elérte, hogy IX. Bonifác pápa engedélyezte a krakkói egyetem teológiai fakultását (ez a ma is híres Jagelló egyetem), melyre távoli országokból hívott kiváló professzorokat.

Hedvig a szentség hírében halt meg 1399. július 17-én. Nem a Wawel székesegyház kriptájában helyezték örök nyugalomra, hanem a katedrális főoltára alá, azzal a meggyőződéssel, hogy csak rövid ideig marad ott, amíg fel nem emelik az oltár dicsőségébe. 1415-ben kezdeményezték szentté avatását, de a viharos lengyel történelemben ő is úgy járt, mint nálunk Árpádházi Szent Margit. 600 évet kellett erre várni. Alattvalói úgy érezték, hogy „Jadwigában” minden idők legnagyobb királynéját vesztették el. A nép szívében évszázadok óta él Hedvig tisztelete és emléke.

Síremlékét 1902-ben készítette el Madeyski szobrász. Minden magyar turista megáll egy-két percre a piros-fehér-zöld szalagos koszorúkkal és mindig friss virágokkal díszített síremléke előtt. Mellette láthatók egy üvegszekrényben királynői jelvényei: a fából készült jogar és országalma. (Tudjuk, hogy Hedvig minden ékszerét – így királyi jelvényeit is – a Jagelló Egyetem építésére adományozta.)

Hedvig, lengyelül *Jadwiga*, korszakához fűződnek a XIV. századból származó első lengyel nyelvű bibliafordítások: pl. a Psalterz Flyrianski, Hedvig királyné zsoltáros könyve.

II. János Pál Pápa 1997. június 8-án Krakkóban a Blonia parkban másfél millió hívő színe előtt a szentek sorába iktatta. Lengyelország, Litvánia és Magyarország közös ünnepe volt-e nap.

A Szentatya így szólt szenttéavatási homíliájában: „*Szeretni tettekkel és igazsággal. Szent Hedvig királyné arra tanít bennünket, hogy így használjuk fel a szabadság ajándékát. Ő tudta, hogy a szabadság beteljesedése a szeretet.*”

IMRE RUBENNÉ

Bessenyei György Tanárképző Főiskola
Nyíregyháza

Tájnyelvi elemek a mórliczi hősök beszédében

– MÓRICZ ZSIGMOND: SUSTORGÓS, ROPOGÓS TAFOTÁBA C. ELBESZÉLÉSE ALAPJÁN –

„Móricz Zsigmond a legeseményesebb életű, legtöbbet szenvedett, legkeserűbb, legbölcsebb, legmagyarabb magyarságnak szívbeli látója, vérbeli írója” (Ady 1909. 170).

„... Szavai díszesek, csillogók, újak és még a régiek is közöttük új összeállításokban fonódnak össze; díszesek, tarkák és mégis tónusosak, mint egy szép, igazán szép, régi magyar szűr díszítése!” (Lukács 1909. 526).

„Az író nyelve a magyar paraszt sima, megeredt nyelve, melyet észrevétlenül szabályoz az író öntudatos művészete. Ő csak összeköti a dolgokat, a dolgok aztán az alakjai beszédében peregnek le” (Barta 1909. 1).

Az idézett vélemények azt mutatják, hogy Móricz Zsigmondban a magyar falu életének szokatlannul pontos és elfogulatlan szemlélőjét és művészi kezű rajzolóját ismerhette meg az olvasóközönség.

A *Hét krajcár* című kötetnek egyik, nyelvi szempontból is kiemelkedő darabja a *Sustorgós, ropogós tafotába* című elbeszélés. A falusi cselekmény Móricz szülőföldjét, a tiszaháti tájnyelvet